

2. Хохліна О. П. До проблеми суті саморегуляції особистості / О. П. Хохліна // Перспективи втілення демократичних цінностей та реалізації прав людини в Україні : матеріали підсумк. наук.-теорет. конф. (Київ, 24 квіт. 2013 р.). – Київ : Алерта, 2013. – С. 290–292.

3. Хохліна О. П. До проблеми збереження психологічного здоров'я у професійній діяльності юриста (на прикладі правоохоронної діяльності) / О. П. Хохліна, О. Г. Стрижак // Актуальні проблеми сучасної психології та педагогіки в діяльності ВНЗ МВС України : матеріали наук.-практ. конф. (Харків, 16 квіт. 2015 р.) – Харків : ХНУВС, 2015. – С. 21–23.

4. Коновалова В. О. Юридична психологія : підручник. – 2-ге вид., переробл. і допов. / В. О. Коновалова, В. Ю. Шепітько. – Харків : Право, 2008. – 240 с.

Боднарук Микола Іванович, завідувач кафедри приватного права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, доктор юридичних наук, доцент

АКСІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ: ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Взаємодопомога як загальноонтологічний феномен притаманна чи не всім живим організмам, які є елементами біосфери нашої планети та в яких безпосередньо наявний певний рівень інтелекту. Це явище виявляється у тваринному світі здебільшого на рефлексивному, інстинктивному рівні, водночас, синтезуючою ознакою безпосередніх виявів взаємодопомоги є певний ступінь спорідненості в середовищі представників фауни. Цікавим із наукового погляду є той факт, що зазначений феномен насправді не виявляється на рівні міжвидової комунікації та навіть серед представників різних груп тварин, які належать до одного виду. Він притаманний середовищу представників однієї групи тварин.

На нашу думку, саме людині властивий специфічний, відмінний від тваринного, феномен взаємовиручки, взаємодопомоги, який виявляється в соціальному середовищі

між індивідами, що не мають кровної спорідненості чи навіть спільного комунікаційного каналу, можуть навіть не знати про існування один одного. Це і є ознака гуманності й онтологічної опосередкованості соціальної допомоги, яка притаманна лише людському соціуму. Зазначена особливість як безпосередній вияв гуманістичної сутності буття окремого індивіда й соціуму загалом є, на нашу думку, маркером існування кантівського категоричного імперативу. Якщо зважити на те, що відкриття Кантом категоричного імперативу трактують як один із головних доказів існування Творця, можна зробити припущення щодо божественного походження взаємодопомоги в соціумі. Отже, соціальна допомога з філософсько-правової позиції є виявом божественної природи зазначеного явища.

Феномен взаємодопомоги з часом еволюціонував і набув різноманітних форм, які можна об'єднати одним онтологічно-юридичним поняттям – соціальне страхування. Ця категорія пройшла декілька етапів еволюції, протягом яких вона не лише «емігрувала» зі сфери світоглядних ідей до сфери матеріального буття соціуму, а й набула нормативного вираження та відповідного закріплення, завдяки якому розробляли певні правові механізми дії та аксіологічні особливості такого онтологічного феномену, як соціальне страхування.

Взаємодопомога як соціально-онтологічний вияв виникла тоді, коли *homo sapiens* зрозуміла, що без неї весь вид приречений на «жевріння» і навіть знищення, а не на еволюційний поступ. Усвідомлення цього приводить до того, що працездатні члени общини починають ділитися результатами власної праці з іншими членами групи, які з тих чи тих причин втратили можливість здобувати собі засоби для існування. І цей феномен виникає не завдяки вдосконаленню знарядь праці, коли починає виникати «надлишковий продукт», а значно раніше, коли індивід із власної волі та особистих переконань починає ділитися власними засобами існування, навіть коли вони були для нього самого ще вкрай необхідними чи недостатніми, що могло призвести навіть до загибелі. Про побутування зазначеного феномену свідчать різноманітні археологічні знахідки: за викопними рештками тогочасних представників соціуму можна дійти висновку, що індивіди, які зазнали травм або стали непрацездатними внаслідок набутої чи

вродженої інвалідності, настання похилого віку (це обмежувало або й узагалі унеможливило здобуття ними необхідних засобів для існування), отримували всі життєво важливі засоби від інших членів соціуму. Навіть після смерті людини близькі намагалися надати їй допомогу для життя в «загробному» світу, про що свідчить наявність біля тіл похованих людей продуктів харчування, зброї, реманенту тощо.

Завдяки еволюції суспільних форм існування людства формується інститут надання соціальної допомоги особам, які її фактично не потребували, але прославилися вчинками, що принесли користь суспільству. Фактично соціум прагнув віддячити своїм героям за вчинені подвиги, причому така винагорода була не разова або тимчасова, її призначали до кінця життя. Прикладом може бути надання безкоштовного харчування за рахунок полісу в давньогрецьких Афінах героям війн, переможцям олімпійських змагань тощо. І саме тому, на нашу думку, ще за часів Давньої Греції інститут надання соціальної допомоги зазнав певної трансформації, адже він, поряд із наданням допомоги нужденним верствам населення, набув нових аксіологічних якостей, перетворюючись на винагороду за достойну службу вітчизні.

Загалом доходимо висновку, що ще на зорі людської еволюції виникає інститут взаємодопомоги, який завдяки різноманітним факторам перетворився на феномен соціального страхування. Нині він відіграє надзвичайно важливу роль у житті будь-якого соціуму, є безпосередньою ознакою високого рівня розвитку суспільства й держави.

Бреус Євгеній Вікторович,
здобувач ступеня вищої освіти
магістр Національної академії
внутрішніх справ

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СЕРІЙНОГО ВБИВЦІ

Термін «серійний убивця» з'явився в науковому обігу ще в середині 1970-х років. Серійними вбивцями в Україні й усьому світі називають злочинців, які вбивають значну кількість людей протягом тривалого часу. Між цими вбивствами часто минає